C/2025/1187

21.3.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Elektroapgāde un elektroenerģijas cenas nākotnē Eiropas Savienībā

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2025/1187)

Ziņotājs: **Jan DIRX**

Līdzziņotājs: **Thomas KATTNIG**

Padomnieki	Peter Gijsbert BOERMA (ziņotājam) René MONO (līdzziņotājam)
Pilnsapulces lēmums	15.2.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	11.12.2024.
Pieņemts plenārsesijā	22.1.2025.
Plenārsesija Nr.	593
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	185/3/3

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK ir pārliecināta, ka elektroenerģijas tirgus ne tikai būtu jāreformē tā, lai tas vēlākais līdz 2050. gadam sasniegtu klimatneitralitātes mērķi, bet šī reformēšana būtu jāapvieno arī ar piegādes drošības un stabilu un pieņemamu cenu mērķiem. Un tieši tādēļ, lai aizsargātu neaizsargātas grupas, ir jāparedz tiesības uz enerģiju.

Šo mērķu kombināciju un nepieciešamos megaieguldījumus būs iespējams realizēt tikai tad, ja līdztekus tiks izmantota gan valsts intervence, gan tirgus mehānismi.

1.2. Tāpēc Komiteja atbalsta valdības izstrādāta regulējuma modeli, kur tas ir nepieciešams, un, kur iespējams, privāto uzņēmējdarbību. Komiteja uzsver, ka šā modeļa galvenais elements ir e-mehānisms. E-mehānisms varētu iegūt valdības izveidota uzņēmuma formu, kas laika gaitā elektroenerģijas tirgū pildīs tirgus veidotāja lomu ar mērķi panākt klimatneitralitāti, piegādes drošību un stabilas un pieņemamas cenas.

1.3. Nepieciešamās izmaiņas elektroenerģijas tirgū var iedalīt trīs posmos.

1. Pirmajā posmā (no pašreizējā brīža līdz 2030. gadam) tiks attīstīts e-mehānisma portfelis, tajā iekļaujot dažādus vēlamos enerģijas ražošanas avotus (kas nerada CO_2). Šajā periodā elektroenerģijas tirdzniecība notiks, pamatojoties uz nākamās dienas tirdzniecības principu, bet e-mehānisma ietekme uz tirgu pieaugs.
2. Otrajā posmā (no 2030. līdz 2040. gadam) e-mehānisms sasniegs savu tirgus veidotāja pozīciju un ar piegādes līgumu palīdzību kontrolēs attiecīgu daļu tirgus piedāvājuma. Tā kā E-mehānisms ieņems tirgus uzturētāja pozīcijas, nākamās dienas tirdzniecības nozīme šajā periodā piemērosies.
3. Trešajā posmā (2040.–2050. gads) e-mehānisms optimizēs elektroenerģijas piegādes pusi, lai no 2050. gada ilgtermiņā garantētu ilgtspējīgu tādas elektroenerģijas piegādi, kas neradītu siltumnīcefekta gāzu emisijas, un nodrošinātu stabilas un paredzamas cenas.

1.4. EESK atkārtoti pauž savu biežo vēstījumu, ka, lai saglabātu patērētājiem pieejamu elektroenerģijas cenu un palielinātu tīklu elastības iespējas, ir jāatbalsta elektroenerģijas ražošana mazā mērogā.

1.5. Ņemot vērā gaidāmo enerģijas cenu un pārvades un sadales tarifu divkāršošanos, elektroenerģijas izmaksas laikposmā līdz 2030. gadam un pēc tam liks valdībām pārskatīt savu politiku attiecībā uz nodokļu uzlikšanu elektroenerģijas piegādei patērētājiem.

2. **Vispārīga informācija**

2.1. ES vēlas līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti — ekonomiku ar siltumnīcefekta gāzu neto nulles emisijām. Šā mērķa izpildē elektroenerģijai ir ļoti svarīga loma. No vienas puses tāpēc, ka arī elektroenerģija būs jāražo ar neto nulles emisijām un šajā ziņā dominējošo pozīciju ieņems atjaunīgā enerģija (piemēram, vēja un saules enerģija), kuru papildinās, piemēram, ar zaļo ūdeņradi darbinātas spēkstacijas vai citas (mazoglekļa) spēkstacijas, kurās tiks izmantoti oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas un/vai oglekļa emisiju izlīdzināšanas mehānismi. No otras puses, pieprasījums pēc elektroenerģijas strauji palielināsies, jo ar šo enerģiju būs jāaizstāj milzīga daļa fosilā kurināmā, piemēram, dabasgāzes, enerģijas, ko izmanto gan mājsaimniecībās, gan uzņēmumos.

2.2. Šai pārejai ir vajadzīgi milzīgi ieguldījumi, kas, ņemot vērā pašreizējo elektroenerģijas tirgus struktūru, tirgū nebūs tik vienkārši pieejami, jo atdeve ir neskaidra, it īpaši pārejas posmā. Liela nenoteiktība pastāv jautājumā par to, kas finansēs nepieciešamās jaunās dispečējamās spēkstacijas. Tas ir tāpēc, ka ievērojamu laika daļu lētākie atjaunīgie energoresursi nodrošina pietiekamu elektroenerģijas daudzumu, lai apmierinātu pieprasījumu, un tas nozīmē, ka dispečējamās stacijas labākajā gadījumā darbosies tikai nepilnu slodzi, kā rezultātā tām ievērojami palielināsies elektroenerģijas ražošanas kopējās izlīdzinātās izmaksas ([1]). Tirgum, nesaņemot izmaksu kompensāciju, nebūs stimulu ieguldīt šādās spēkstacijās. Tāpēc ir jāievieš ES ilgtermiņa redzējums ar reālistisku termiņu, lai tirgus, valdības, patērētāji un uzņēmumi varētu kontrolēti pielāgoties. Dalībvalstīm būtu jāizstrādā uz nākotni vērsti īstenošanas plāni, lai virzītu vispiemērotākos lēmumus par ieguldījumiem. Vairākās dalībvalstīs tas ietver jaudas maksājumu mehānismu izstrādi, kuru cenas tiek noteiktas uz konkurenci balstītās izsolēs.

2.3. Tas attiecas ne tikai uz ieguldījumiem ražošanas jaudā, bet arī uz ieguldījumiem tīklā un elastīgos risinājumos, piemēram, uzglabāšanas jaudā vietējā/reģionālā, valsts un Eiropas līmenī. Ir arī skaidrs, ka elektroenerģijas tirgū pieaugs pašražotāju, enerģētikas kooperatīvu un līdzīgu uzņēmumu loma; tas attiecas arī uz maza mēroga uzglabāšanas jaudu, piemēram, elektromobiļos.

Eksperti paredz, ka tas viss radīs iespējamu elektroenerģijas cenas divkāršošanos turpmākajos gados ([2]). Gan uzņēmumi, gan patērētāji, bet it īpaši neaizsargātās grupas, saskarsies ar problēmām, ja vien netiks izstrādāta atbilstoša politika.

Turklāt pašreizējā tirgus kārtība, ko raksturo izdevīguma secība ([3]), izraisa to, ka atjaunīgo energoresursu enerģijas ražošanas pieaugums nerada patērētājiem un uzņēmumiem pietiekamus finansiālus ieguvumus.

2.4. Tāpēc EESK ir pārliecināta, ka elektroenerģijas tirgus ne tikai būtu jāreformē tā, lai tas vēlākais līdz 2050. gadam sasniegtu klimatneitralitātes mērķi, bet šī reformēšana būtu jāapvieno arī ar piegādes drošības un stabilu un pieņemamu cenu mērķiem. Un tieši tādēļ, lai aizsargātu neaizsargātas grupas, ir jānodrošina tiesības ([4]) uz enerģiju.

([1]) Elektroenerģijas ražošanas kopējās izlīdzinātās izmaksas atspoguļo elektroenerģijas ražošanas izmaksu vidējo neto apmēru visā ģeneratora darbmūžā. Šos aprēķinus izmanto ieguldījumu plānošanai un dažādu elektroenerģijas ražošanas metožu konsekventai salīdzināšanai.

([2]) *EU Energy Outlook 2060*.

([3]) Izdevīguma secība: spēkstaciju secība, kuras pamatā ir to robežizmaksas, sākot ar zemākajām robežizmaksām un beidzot ar augstākajām robežizmaksām. Tādējādi spēkstacijas ar augstākām robežizmaksām tiek pievienotas, līdz pieprasījums ir apmierināts. Secība ir šāda: atjaunīgā enerģija, kodolenerģija, ogles, nafta un gāze. Pašreizējā elektroenerģijas tirgus modelī cenu, izmantojot savas robežizmaksas, nosaka izdevīguma secībā pēdējā spēkstacija (visbiežāk gāze).

([4]) https://research.rug.nl/en/publications/the-right-to-energy-in-the-european-union.

Šo mērķu kombināciju būs iespējams realizēt tikai tad, ja līdztekus tiks izmantota gan valsts intervence, gan tirgus mehānismi. Komiteja to jau ir paudusi 2023. gada jūnija atzinumā "Elektroenerģijas tirgus reforma" (TEN/793) ([5]). Uz to norāda arī Eiropas domnīca *Bruegel* savā 2024. gada jūlija pētījumā par elektroenerģijas tirgus nākotni ([6]).

2.5. Tāpēc Komiteja atbalsta valdības izstrādāta regulējuma modeli, kur tas ir nepieciešams, un, kur iespējams, privāto uzņēmējdarbību. Komiteja uzsver, ka šā modeļa galvenais elements ir e-mehānisms. (sk. 1. pielikumu, kurā vienkāršoti attēlota e-mehānisma loma).

E-mehānisms būs valdības izveidots uzņēmums, kas pildīs tirgus veidotāja lomu elektroenerģijas tirgū ar mērķi panākt klimatneitralitāti, piegādes drošību un stabilas un pieņemamas cenas. Lai to panāktu, e-mehānisma ietvaros, izmantojot konkursa procedūras, tiks noslēgti ilgtermiņa līgumi (divvirzienu cenu starpības līgumi vai elektroenerģijas pirkuma līgumi ([7])) ar elektroenerģijas ražotājiem. E-mehānisms tad pārdos elektroenerģiju sadales uzņēmumiem un, kad tas būs vēlams, tieši lieliem elektroenerģijas lietotājiem.

E-mehānisms nebūs visas saražotās elektroenerģijas mezgls. Piemēram, ražojošie patērētāji, enerģijas kooperatīvi un citi mazie ražotāji savu elektroenerģiju bieži vien izmanto paši, uzglabā vai piegādā atpakaļ savam elektroenerģijas piegādātājam. Var būt arī lieli elektroenerģijas lietotāji, kas noslēdz ilgtermiņa līgumus tieši ar elektroenerģijas ražotāju.

2.6. Šajā pašiniciatīvas atzinumā tiks sīkāk aplūkota e-mehānisma ideja. Atzinuma mērķis ir sniegt vispārēju izklāstu, nevis (tehniski) detalizētus elementus, jo turpmākajās desmitgadēs līdz ar elektroenerģijas tirgus attīstību mehānisms attīstīsies.

3. **Elektroenerģijas tirgu funkcijas**

3.1. Runājot par elektroenerģijas cenu vairumtirgū, jānorāda, ka tirgus cenas pilda dažādas funkcijas.

1. Īstermiņa sadalījums starp pieprasījumu un piedāvājumu — pašlaik tā ir cenas dominējošā funkcija attiecībā uz vairumtirdzniecības tirgus elektroenerģijas produktiem (nākotnes, nākamās dienas, tekošās dienas u. c.), kas visi galvenokārt ir vērsti uz tūlītējo darījumu tirgiem.
2. Signalizēšanas funkcija, kas nozīmē tirgus cenas spēju piesaistīt investīcijas, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu (dekarbonizētas) piegādes drošību nākotnē.
3. Refinansēšanas funkcija, proti, refinansēt investīcijas gan atjaunīgos energoresursos, dispečējamās jaudās un elastības risinājumos, piemēram, krātuvju pieprasījuma pārvaldībā un elastīgā patēriņā (siltumsūkņi, e-transportlīdzekļi).

3.2. Pašreizējā vairumtirdzniecības tirgus modelī pastāv acīmredzama neobjektivitāte par labu 3.1. punktā minētajai pirmajai funkcijai, t. i., organizēt (ar izdevīguma secības palīdzību) visefektīvāko pašreizējās ražošanas jaudas īstermiņa sadali un pārrobežu elektroenerģijas pārvades jaudas efektīvu izmantošanu reģionālajās elektroenerģijas biržās. Nav skaidrs, cik lielā mērā pašreizējais tirgus modelis var pildīt otro funkciju, ņemot vērā, ka šādiem ieguldījumiem, lai tie būtu rentabli, ir vajadzīga ilgtermiņa ieņēmumu noteiktība. Tā paša iemesla dēļ ir gandrīz droši zināms, ka tas nepilda arī trešo funkciju. Šie trūkumi esošajā tirgū ir cēlonis tam, kāpēc tiek apspriests jauns tirgus modelis.

3.3. Atzinumā TEN/793 ierosinātais e-mehānisms būtu jāuzskata par risinājumu, kā labāk pildīt 3.1. punktā minēto trešo funkciju, un tas sola vairākas priekšrocības, it īpaši tāpēc, ka garantē augsta līmeņa piegādes drošību (valstīm, kas nevēlas uzņemties risku un vēlas pieņemt uz informāciju balstītus lēmumus) ar minimālām izmaksām patērētājam.

3.4. Tāpēc e-mehānisms, kurš sīkāk ir aprakstīts nākamajā sadaļā, ir būtiski svarīgs instruments, kas, izmantojot valsts politikas intervences pasākumus atbilstoši ES izveidotajiem regulējumiem, spēj novērst trūkumus esošajā elektroenerģijas tirgū.

([5]) OV C 293, 18.8.2023., 112. lpp..
([6]) https://www.bruegel.org/policy-brief/changing-dynamics-european-electricity-markets-and-supply-demand-mismatch-risk.
([7]) Divvirzienu cenu starpības līgums ir līgums, kas parakstīts starp elektroenerģijas ražotāju un publisku struktūru un kurā ir paredzēta norunas cena. Tas darbojas šādi: ja tirgus cena ir zemāka par norunas cenu, ražotājs saņem starpību; ja tirgus cena ir augstāka par norunas cenu, ražotājs starpību atmaksā. Elektroenerģijas pirkuma līgumi ir ilgtermiņa līgumi starp elektroenerģijas piegādātāju un pircēju.

4. **E-mehānisms**

4.1. Lai analizētu problēmas, ar kurām saskaras un saskarsies elektroenerģijas ražošanas tirgus, jāatzīmē *Eurelectric* (2024. gada marts ([8])) norādītie ES mērķrādītāji:

a) līdz 2030. gadam jāelektrizē 35 % no enerģijas galapatēriņa un

b) līdz 2050. gadam – 50–70 % galapatēriņa;

c) elektroenerģijas ražošana līdz 2040. gadam ir pilnībā jādekarbonizē;

d) pēdējo desmit gadu laikā elektrifikācijas rādītājs bija aptuveni 22 %;

e) lai sasniegtu iepriekš minētos mērķus, tas ir jāpalielina līdz 35 % laikā līdz 2030. gadam un līdz 61 % laikā līdz 2050. gadam.

4.2. Šie mērķi ir ārkārtīgi vērienīgi, un ir pamatoti teikt, ka brīvajam tirgum nav pietiekamu stimulu, lai tos sasniegtu un īstenotu nepieciešamās izmaiņas tirgū. Tāpēc EESK uzskata, ka šīs problēmas efektīvi var risināt tikai valdības.

4.3. Lai to panāktu, ar līdzsvarotu redzējumu un nodrošinot koordināciju Eiropas līmenī, ir jāizveido tiesiskais regulējums, kas garantētu videi draudzīgu, cenas ziņā pieejamu un uzticamu energoapgādi un tiesības uz enerģiju. Tas ir cieši saistīts ar nepieciešamību nodrošināt, lai tirgus saņemtu valsts norādes un finansiālu atbalstu valsts ieguldījumu veidā šādas plaša mēroga pārejas īstenošanai, kā jau norādīts iepriekš.

4.4. Tāpēc atzinumā TEN/793 Komiteja ierosināja izveidot valstij piederošus e-mehānismus, lai šos mērķus sasniegtu kontrolēti. Šo valsts izveidoto e-mehānismu koordināciju varētu ļoti labi organizēt ES līmenī, lai Eiropā nodrošinātu optimālu e-tirgu, vienlaikus izveidojot nepieciešamo savstarpējo atkarību ES līmenī. E-mehānismam būtu iespēja izteikt piedāvājumus konkrētiem e-avotiem, lai izveidotu optimālu enerģijas avotu struktūru – ņemot vērā nepieciešamību savlaicīgi sasniegt elektroenerģijas tirgum noteiktos oglekļa emisiju samazināšanas mērķus.

4.5. Enerģijas cenas e-mehānismā būtu jānosaka, balstoties uz enerģijas ražošanas kopējām izlīdzinātajām izmaksām, un šā procesa galvenais mērķis ir nodrošināt taisnīgu un stabilu vidējo svērto cenu, pamatojoties uz līdzsvarotu e-avotu kombināciju un ņemot vērā katra avota enerģijas ražošanas kopējās izlīdzinātās izmaksas. E-mehānisms būs izvietots starp komerciālajiem e-piegādātājiem un komerciālajiem e-izplatīšanas uzņēmumiem. Protams, var būt lieli elektroenerģijas lietotāji, kas noslēdz ilgtermiņa līgumu tieši ar elektroenerģijas ražotāju.

Lai e-piegādātājiem sniegtu pietiekamu pārliecību slēgt ilgtermiņa līgumus (20 gadi un vairāk), piemēram, elektroenerģijas pirkuma līgumus un divvirzienu cenu starpības līgumus, tiešs valsts atbalsts šādiem līgumiem nodrošinātu pietiekamu finansiālo atbalstu. Tādējādi ir skaidrs, ka e-mehānisms varētu nodrošināt šādus ilgtermiņa līgumus tikai ar valsts finansiālu atbalstu vai ar tiešu valsts līdzdalību.

4.6. Tirgus nodrošina īstermiņa (nākamās dienas un tekošās dienas) piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošanu, savukārt e-mehānisma galvenais mērķis ir nodrošināt cenu stabilitāti vidējā termiņā un ilgtermiņā. Līdzsvarošana valstu un ES līmenī būtu ideāla iespēja izmantot tirgu sasaistes algoritmu *EUPHEMIA* ([9]), kas paplašināts ar jaunām MI spējām.

4.7. Stabils cenu noteikšanas mehānisms, ko nodrošinās e-mehānisms, dos labumu arī patērētājiem un mudinās viņus uzņemties iniciatīvas kopīgai vietējai elektroenerģijas ražošanai un patēriņam, kas, mūsuprāt, būs viens no nākotnē nepieciešamajiem risinājumiem.

4.8. Dalībvalstis pašas izlemj, vai izveidot e-mehānismu. EESK mudina īstenot ES mēroga koordināciju saistībā ar to, kā panākt viszemākās un visstabilākās enerģijas cenas. Vajadzīgā jauda, tīkla infrastruktūra un papildinošo energoresursu struktūra pēc tam var tikt koordinēta arī starp dalībvalstīm.

5. **Tagad un līdz 2050. gadam**

5.1. Tiek ierosināts nepieciešamās izmaiņas elektroenerģijas tirgū sadalīt trīs posmos.

1. No šā brīža līdz 2030. gadam (ogļu un fosilās gāzes spēkstacijas joprojām darbojas).

([8]) https://www.eurelectric.org/publications/eurelectric-electrification-action-plan.

([9]) *EUPHEMIA* nozīmē: ES + Eiropas mēroga hibrīda elektroenerģijas tirgus integrācijas algoritms (*EU + Pan-european Hybrid Electricity Market Integration Algorithm*).

2. No 2030. līdz 2040. gadam, kad dispečējamas fosilā kurināmā spēkstacijas būs jāaizstāj ar dispečējamām iekārtām, kas nerada CO_2 emisijas (piemēram, zaļais ūdeņradis, fosilā gāze ar oglekļa uztveršanu un uzglabāšanu), un ar uzglabāšanas jaudas sistēmām.

3. No 2040. līdz 2050. gadam, kad varam precizēt izvēlētos risinājumus, lai nodrošinātu stabilu sistēmu no 2050. gada.

Pirmajā posmā tiks attīstīts e-mehānisma portfelis, veidojot vēlamo enerģijas ražošanas avotu (kas nerada CO_2) struktūru. Ir vajadzīgs laiks, lai e-mehānisms kļūtu par tirgus veidotāju. Šajā laikposmā ogļu spēkstacijas tiks slēgtas un ar gāzi darbināmās spēkstacijas tiks vai nu pārveidotas par H2 spēkstacijām vai apvienotas ar oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas iekārtām. Šajā posmā (līdz 2030. gadam) elektroenerģijas tirdzniecība notiks, pamatojoties uz nākamās dienas tirdzniecības principu, bet e-mehānisma ietekme uz tirgu pieaugs.

5.2. Otrajā posmā e-mehānisms sasniegs savu tirgus veidotāja pozīciju un, izmantojot piegādes līgumus, kontrolēs attiecīgu daļu tirgus piedāvājuma. Tie varētu būt divvirzienu cenu starpības līgumi un elektroenerģijas pirkuma līgumi. Tuvojoties šā posma beigām, e-mehānisms kā tirgus veidotājs nodrošinās elektroenerģijas piegādi patērētājiem (ar enerģijas sadales uzņēmumu starpniecību). Šajā posmā nākamās dienas tirdzniecība piemērosies, jo e-mehānisms būs ieguvis tirgus veidotāja pozīciju, bet nākamās dienas un tekošās dienas tirdzniecība joprojām būs svarīga piedāvājuma un patēriņa līdzsvara nodrošināšanā.

5.3. Trešajā posmā e-mehānisms optimizēs elektroenerģijas piegādes pusi, lai no 2050. gada ilgtermiņā garantētu ilgtspējīgu tādas elektroenerģijas piegādi, kas nerada CO_2 emisijas, un nodrošinātu stabilas un paredzamas cenas. Pamatojoties uz gūto pieredzi, to var panākt, optimizējot elektroenerģijas avotu struktūru ar ilgtermiņa (20–30 gadu) piegādes līgumu palīdzību.

5.4. Papildus iepriekš minētajam un, raugoties no sistēmiskā viedokļa, citi svarīgi piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošanas risinājumi ietver enerģijas koplietošanu un savstarpēju tirdzniecību. Tie sniedz papildu priekšrocības, ja energokopienas, piemēram, kooperatīvi un individuālie ražojošie patērētāji tiek uzaicināti aktīvi iesaistīties enerģētikas pārkārtošanā. EESK atkārtoti pauž savu biežo vēstījumu, ka, lai saglabātu patērētājiem pieejamu elektroenerģijas cenu un palielinātu tīklu elastības iespējas, ir jāatbalsta elektroenerģijas ražošana mazā mērogā.

6. **Finanses un nodokļi**

6.1. Paredzams, ka elektroenerģijas cena līdz 2035. gadam pieaugs un sliktākā scenārija gadījumā divkāršosies. Pozitīvi ir tas, šo cenu pieaugumu mazina atjaunīgo energoresursu pieaugums (sk. 2. zemsvītras piezīmi). Tāpēc cenu noteikšanā pastiprināti ir vajadzīga modelēšana, lai palīdzētu valdībām izdarīt rentablu izvēli attiecībā uz elektroenerģijas ražošanas struktūru. Šādus pakalpojumus ļoti labi varētu sniegt e-mehānisms.

6.2. Pat tagad daži PSO ([10]) norāda, ka nespēs garantēt pietiekamu tīkla paātrinājumu pēc 2030. gada, ja līdz tam netiks veiktas lielas investīcijas tīkla modernizēšanā un dažās dalībvalstīs nepietiekamas kapacitātes dēļ ražojošie patērētāji paliks nodalīti no sadales tīkla. Lai laikus finansētu šos uzlabojumus, valdībām kā PSO un SSO ([11]) regulatoriem ir jāparedz pietiekami līdzekļi. Šie papildu ieguldījumi palielinās tarifus lietotājiem. Ņemot vērā nepieciešamo investīciju apjomu, pašreizējie tarifi varētu pat divkāršoties.

6.3. Tiek uzskatīts, ka, lai nodrošinātu vienmērīgu pāreju no fosilā kurināmā uz atjaunīgo un mazemisiju avotu elektroenerģiju, visā ES ir jāpieliek lielākas pūles, lai izveidotu saskaņotus ES mēroga cenu noteikšanas modeļus, kuru pamatā būtu enerģijas ražošanas kopējās izlīdzinātās izmaksas un izlīdzinātās pilnās elektroenerģijas sistēmas izmaksas (*Levelised Full System Cost of Electricity* ([12])). Tas palīdzētu valdībām pārejas periodā no šā brīža līdz 2050. gadam izdarīt pamatotu izvēli, kas nodrošinātu, lai elektroenerģija joprojām būtu cenas ziņā pieejama gan iedzīvotājiem, gan uzņēmumiem.

([10]) Pārvades sistēmas operators (PSO) ir organizācija, kas atbild par elektroenerģijas efektīvu un uzticamu pārvadi no ražošanas stacijām caur elektrotīklu reģionālajiem vai vietējiem elektroenerģijas sadales operatoriem.

([11]) Sadales sistēmas operators (SSO) ekspluatē, pārvalda un dažkārt tam arī pieder vietējie un reģionālie enerģijas sadales tīkli, kas nodrošina elektroenerģijas pārvadi galalietotājiem.

([12]) Izlīdzinātās pilnās elektroenerģijas sistēmas izmaksas ir visu izmaksu novērtēšanas rādītājs, ar kura palīdzību tiek salīdzinātas izmaksas, kuras rodas, apkalpojot visu tirgu (atsevišķi katram avotam plus uzglabāšana). https://drive.google.com/file/d/1JB-x88wPQuKwWoFnxvkDAzbJ7hnM1-sj/view.

6.4. Ņemot vērā gaidāmo enerģijas cenu un pārvades un sadales tarifu pieaugumu, elektroenerģijas izmaksas laikposmā līdz 2030. gadam un pēc tam liks valdībām pārskatīt savu politiku attiecībā uz nodokļu uzlikšanu elektroenerģijas piegādei patērētājiem. Bez kompensējošiem pasākumiem, proti, nodokļu samazināšanas, elektroenerģija varētu kļūt cenas ziņā nepieņemama dažādām ES iedzīvotāju grupām un samazināt to uzņēmumu konkurētspēju, kuri saskaras ar trešo valstu konkurenci.

Briselē, 2025. gada 22. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE